

До г-жа Полина Карастоянова
Председател на Комисия по културата и медиите
Народно събрание

15.02.2016 г.

Уважаема г-жо Карастоянова,

Асоциацията на реставраторите в България (АРБ) приветства инициативата за спешни промени в Закона за културното наследство (ЗКН) и за пореден път заявява готовността си за предоставяне на експертна помощ при актуализиране на нормативната рамка. Ние подкрепяме идеята за децентрализация в управлението на културното наследство и ограничаване на корупционните практики, но предложените по този начин промени в приетия на първо четене Закон за изменение и допълнение на ЗКН поставят в рисковата ситуация редица недвижими културни ценности.

Съществен проблем са промените в чл. 17, ал. 1, които имат за цел обособяване „в общините с териториално деление, специализирани звена от наличната численост на общинската администрация, които се състоят най-малко от три лица, отговарящи на изискванията по чл. 164, ал. 2“. Според критериите на чл. 164, ал. 2 в Министерството на културата се създава и поддържа публичен регистър на лицата, „които имат право да извършват дейности по консервация и реставрация“. По всичко изглежда, че предложените промени предвиждат специализираните звена в общините с териториално деление да бъдат съставени от лица, вписани в регистъра по чл. 165.

До този момент в регистъра са вписани 488 лица, но за съжаление Министерството на културата не може да гарантира за тяхната професионалната компетентност, тъй като **голяма част тях не притежават специализирано образование в областта на консервацията и реставрацията**. Това е и една от основните причини за зачестилите през последните години случаи на **увредени културни ценности от национално значение**, особено при реализирането на проекти по Европейски програми (ПРИЛОЖЕНИЕ). Освен реставратори и архитекти голяма част от вписаните в регистъра лица имат специалности, които не могат да бъдат свързани с опазването на културното наследство като: двигатели с вътрешно горене, технология на млякото и млечните продукти, автоматизация на производството, минна електромеханика, богословие, биохимия и микробиология, технология на органичния синтез и каучук, механична технология на дървесината, педагогика на изобразителното изкуство, художествено осветление и др. Действително има широк спектър от

професии, които имат приложение в процеса на опазване на културното наследство, но практикуващите ги не могат да бъдат специалисти в реставрацията като специфична дисциплина, ангажирана с дейност в полза на обществото. Поради явните дефекти в ЗКН предлаганите промени ще позволят на **лица без необходимата компетентност** да „изготвят становища по инвестиционни намерения на съответната община“. В контекста на разпространяваните в последните дни чрез медиите внушения за корупционни практики в системата за опазване на културното наследство е важно да се отбележи, че голяма част от вписаните в регистъра лица без специализирано образование са именно бивши служители на Националния институт за недвижимо културно наследство.

По тази причина АРБ счита, че пътят към децентрализация в управлението на културното наследство минава през анулиране на съществуващия в момента регистър по чл. 165 от ЗКН и създаването на нов, който да отговаря на европейските стандарти за упражняване на професията. По-долу Ви излагаме нашите **конкретни мотивирани предложения** за промени, които имат за цел да се предотвратят зачестилите през последните години случаи на увредени културни ценности от лица без специализирано образование и компетентност по реставрация, вписани в регистъра по чл. 165 от ЗКН.

- **В тази връзка предлагаме следните важни промени в чл.164:**

В ал. (2) т.1 текстът да стане: „Специалност в областта на консервацията и реставрацията, придобита след минимум пълна петгодишен курс. След допълнителен три години професионален опит, регистрираните придобиват пълна правоспособност, която им позволява да ръководят колективи, консервационно-реставрационни проекти, ателиета и лаборатории. Вписаните без пълна правоспособност могат да работят самостоятелно в музеи, галерии, реставрационни центрове, реставрационни колективи и др. без да ръководят ателиета, лаборатории и консервационно-реставрационни проекти.”

Мотиви за предложението:

За упражняването на комплексната дейност „консервация и реставрация“ е необходима съответната компетентност. Тази компетентност, съгласно редица международни документи, може да бъде гарантирана на първо място със специализирано образование. Несъобразяването с тези изисквания е предпоставка за практикуване на консервация и реставрация от некомпетентни лица, което представлява огромен риск за съдбата на културните ценности. Изискванията за това образование са определени от десетилетия и са формулирани в много международни документи, най-важните сред които са цитирани по-долу:

- Един от най-важните документи е свързан с намерението на Съвета на Европа за регулиране на принципите на упражняването на професията и определяне на стандартите за образование по консервация и реставрация, основан на Болонската декларация за образованието в Европа и в съответствие с

Европейската квалификационна рамка / European Qualification Framework EQF. Документът е разработен съвместно от ECCO, ENCoRE и ICCROM - International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property.

- Професионалните насоки / Professional guidelines на ECCO – Европейската конфедерация на реставраторите (<http://www.ecco-eu.org/about-e.c.c.o./professional-guidelines.html>).
- Съвместният документ на Е.С.С.О – ENCoRE- Европейската мрежа за образование по консервация и реставрация (<http://encore-edu.org/ENCoRE-documents/ECCO-ENCoRE.pdf>).

Понастоящем специалистите по *консервация и реставрация* - реставраторите с магистърска степен, придобита след пълен петгодишен курс, не могат да бъдат регистрирани след дипломирането си. Изискванията на музеите и галериите към тях за да бъдат назначени, са да бъдат вписани в регистъра по чл.165 от ЗКН. От друга страна те не могат да бъдат вписани без да имат тригодишна практика. Този своеобразен „омагьосан кръг”, както и традициите в световните музеи и галерии, и цитираните по-горе документи, са причината да направим допълнението в т. 1 на ал. (2).

- **Настояваме да отпадне Ал. (2) т. 3. от чл.164**

Мотиви за предложението:

Текстът фактически обезсмисля Чл. 164 ал. (2), т. 1. Този текст дава възможност на лица без необходимото образование и професионална компетентност за упражняват *консервация и реставрация*, което крие огромни рискове за съдбата на културните ценности. **Текстът е и в ПРОТИВОРЕЧИЕ И НАРУШЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ, Чл. 43, ал. (3) и Чл. 66, ал. (4).**

- **Настояваме да отпадне § 118 от Преходните и заключителни разпоредби**

Мотиви за предложението:

Параграф 118 позволява вписването в регистъра по чл. 165 на лица без висше образование. Отпадането от ЗКН на този параграф би намалило риска от извършването на некомпетентни реставрационни намеси.

Тук бихме желали да напомним, че в България има висше образование по *консервация и реставрация* от 1973 г., при това с пълен петгодишен официално акредитиран магистърски курс в Националната художествена академия, отговарящ на всички цитирани по-горе международни изисквания. В България има над 350 специалисти дипломирани както от този курс, така и от подобни такива в Полша,

Чехословакия и др. В момента държавата използва потенциала и възможностите на по-малко от половината от тях.

Допускането на некомпетентни лица до упражняване на *консервация и реставрация*, представлява риск за съдбата на културни ценности, за същите тези ценности, които принадлежат на цялото общество. Именно за това *консервацията и реставрацията* е дейност от интерес на цялото общество. Законът трябва да гарантира поне минимално необходимата компетентност при упражняването ѝ за да достигнат културните ценности и до идните поколения. Ако има заварено положение, при което лица без необходимото образование са назначени и извършват *консервация и реставрация*, то би следвало всеки конкретен случай да се разглежда отделно от независим експертен орган, който да удостовери дали лицето е придобило действително необходимата компетентност, както като познания, така и като умения.

Накрая, но не на последно място, искаме да припомним, че **като член на ЕС България има отворен трудов пазар за всички страни членки**. Този факт излага нашето културно наследство на още по-голям риск при липсата на законови норми в ЗКН за компетентно провеждане на дейности по консервация и реставрация. На практика почти всеки гражданин на ЕС може да се регистрира и в Министерството на културата независимо дали притежава необходимата компетентност или не.

С уважение:

Стефан Белишки,
Председател на АРБ

(следва приложение с илюстрации)

Състояние на мозайките от т. нар. „Военен терен“ в Стара Загора, реставрирани през 2013 г. като част от проект „Превръщане на културно-исторически паметници от Античния период на Стара Загора в туристическа атракция“ по Оперативна програма „Регионално развитие“. В резултат от извършените намеси са увредени над 170 кв. м. антични подови мозайки.

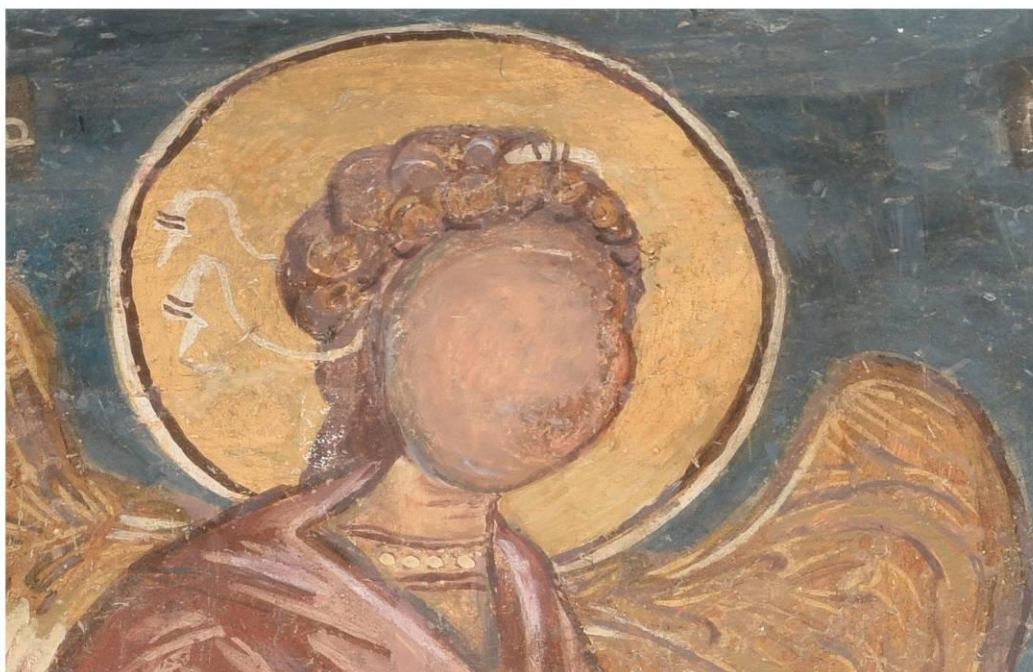

Следи от машинно шлайфване по повърхността на фрагментите.

Състояние на средновековни стенописни фрагменти, разкрити през 2011 г. в района на църквата „Св. св. Петър и Павел“ във Велико Търново. Извършените непрофесионални намеси изцяло променят композиционния, стилистичен и иконографски контекст на фрагментите. Чрез мащабно надживописване е подменен и автентичният колорит.

Произволни реконструкции и мащабни надживописвания върху стенописите от 1476 г.

